

între dinșii. Încă din veacul al XIV-lea, sub Carol IV, limba slavă bisericească era studiată cu cinste la Praga, în mănăstirea Emaus. Unitatea slavilor era proclamată în Boemia și însuși Ioan Hus, profetul noii religii populare, vorbește cu dragoste de «limba noastră slavonă» (*linguagium nostrum slavonicum*) și spune că «voim întotdeauna să reunim într-un singur tot preaglorioasa noastră limbă» (*Semper linguagium nostrum praeclarum volui congregare in unum*)¹. În aceste condițiuni este foarte puțin probabil ca husiții să fi propagat o luptă împotriva limbii slavone la români. Limba slavă bisericească, folosită la popoarele slave ortodoxe în această epocă, nu era decât parțial o limbă clasică, moartă. Elementele limbilor populare vii pătrunseseră în chip masiv în scrierile bisericești slavone, ca și în scrierile oficiale sau literare laice. Această limbă oficială putea fi înțeleasă de popor în mare parte și mai ales de oamenii cu carte din țările slave. Nu era deci nici un motiv ca husiții slavi să fi pornit o mișcare distructivă împotriva limbii literare slavone. De fapt, nici nu au pornit o astfel de mișcare în Ucraina și în Bielorusia, unde propaganda lor a fost destul de intensă².

Pe de altă parte, discipolii lui Hus nu au avut aceeași atitudine față de biserica ortodoxă, ca cea fățiș ostilă adoptată împotriva bisericii catolice. Loviți de toată lumea feudală din țările catolice, husiții au căutat sprijin internațional, promovind unirea și cooperarea ortodocșilor cu husitismul. În 1451—1452 un delegat al conducerii mișcării husite, preotul Constantin, se prezintă la patriarhia de Constantinopol, declarând dorința coreligionarilor săi de a se uni definitiv cu biserica ortodoxă răsăriteană. Propunerea lui este acceptată de patriarhie, care adresează în acest sens o scrisoare universității din Praga, arătându-și bucuria pentru această reunire³. Numai căderea Constantinopolului sub turci, în anul următor, a împiedicat ducerea mai departe a acestor tratative.

Încă înainte de aceasta, din vremea când trăia Ioan Hus, se produsese în Litvania, în 1413, o încercare de colaborare între husiți și ortodocșii ruși de acolo (care aveau ca limbă liturgică slava bisericească)⁴.

Aceasta fiind atitudinea oficială a husiților față de biserica ortodoxă, ar fi de neînchipuit ca propagatorii mișcării cehe să fi inițiat înlăturarea cărților bisericești oficiale, mai ales a celor scrise în limba slavonă, limbă cultivată de conducătorii mișcării.

Din informațiile extrase mai sus din scrisoarea episcopului de Baia se vede clar că Iacob, conducătorul recunoscut oficial al husiților din Moldova, era un reprezentant al culturii slavone, un adept al slavonismului. Era considerat ca un cunoscător perfect al acelei limbi, putând fi chemat la Cracovia ca să dea dovadă de destoiniciea sa în această direcție. După cum am arătat mai sus, este probabil că fusese admis în Moldova ca profesor de slavonie la școala domnească, adică avea o poziție opusă celei atribuite husitismului între români de istoricii mai vechi, care vedeau în această mișcare inițiativa luptei împotriva slavonismului oficial și bisericesc.

¹ Roman Heck și Ewa Maleczynska, *Ruch husycki w Polsce*, Wrocław, 1953, p. XIX.

² *Ibidem*, p. 26—28.

³ Antonin Salač, *Constantinople et Prague en 1452*, în « Rozprawy Československé Akademie Véd », LXVIII, 1958, sesit 11.

⁴ Heck și Maleczynska, *op. cit.*, p. 26.